TOBAK BAKOM KOCKUMS VARV

Vinsterna från handel kring tobak grundade förutsättningar för att bekosta uppstarten av Kockums varv / mekaniska verkstad

Malmös anor från förr omfattade tobak

Tobaksindustrin i Malmö har anor ända från 1600-talets slut. Men en bit in på 1700-talet verkade tobakstillverkningen ta fart på allvar. Med Frantz Suell d.ä. i spetsen bildades Tobaksintressenterna år 1741 och all tillverkning samlades i det s.k. Kronomagasinet på Adelgatan. Huvuddelen av tobaken importerades. Själva tobaksodling bedrevs i Malmös utkanter, allt som allt 3 tunnland vid Söderport (nuvarande Södertull) och Slottsplatsen (nuvarande Kungsparken).

Tobak

Foto: Wreting, Bertil

Nordiska museet

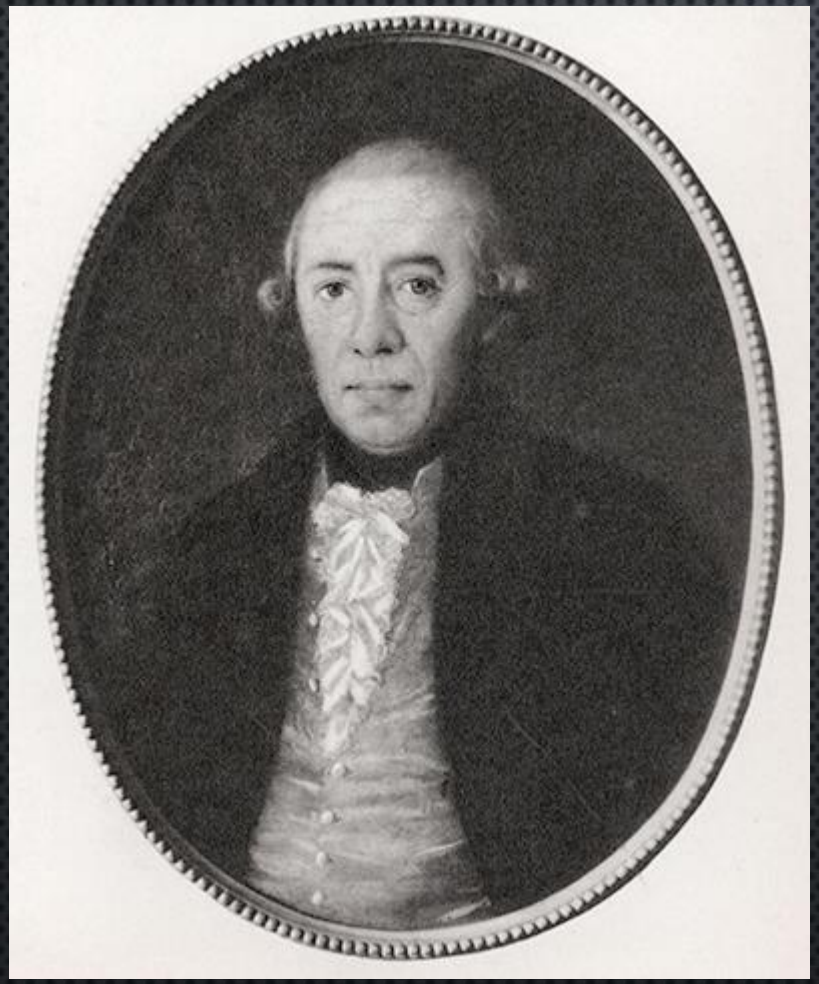

Frans Suell, född 9 juni 1744 i Malmö, död där 15 november 1817

Frans Suell d.y. - 1700-talets stora industrialist och grundare av Malmö hamn - tog över fabriken började det hända saker. Verksamheten flyttades till familjens fastighet - Jörgen Kocks hus på Västergatan - och nya moderna maskiner införskaffades. Mellan åren **1773** och **1810** mer än tiodubblades produktionen och företaget blev en av de ledande tobakstillverkarna i landet. Frans Suell byggde upp en stor förmögenhet genom att skickligt driva sin tobaksrörelse och även andra verksamheter, som han genom åren var med och startade.

Tobakshandel indragen i ett system

Slavhandel över Atlanten 1701-1800

Slavhandlande nation/område	Antal slavar	Procentuell fördelning
Storbritannien	2 468 000	40,5
Portugal	1 888 000	31,0
Frankrike	1 104 000	18,1
Nederländerna	349 000	5,7
Nordamerika	206 000	3,4
Danmark	66 000	1,0
Övriga (bl.a. Sverige)	10 000	0,2
TOTALT	6 091 000	100

Medan Kockum blev rik på Tobakshandel

År 1784
Den västindiska ön Saint Barthélemy blir svensk koloni, med 281 slavar. 1812 har slavarnas antal ökat till 2406.

1787
Den svenske guvernören på Saint Barthélemy skapar apartheidlagstiftning på ön och delar in befolkningen i ”vita”, ”fria kulörta” och ”negrer”. Antislaverirörelsen grundas i London.

1830
Sveriges riksdag antar en strafflag mot ”negerhandel”, ett brott som ska ge dödsstraff. Undantag görs för handel med slavar ”för eget behov” inom det land där slaveri är tillåtet.

1847
Sverige avskaffar slaveriet och de sista slavarna på Saint Barthélemy friköps.

Akvarellerad teckning av man med pipa. Skåne, 1830.

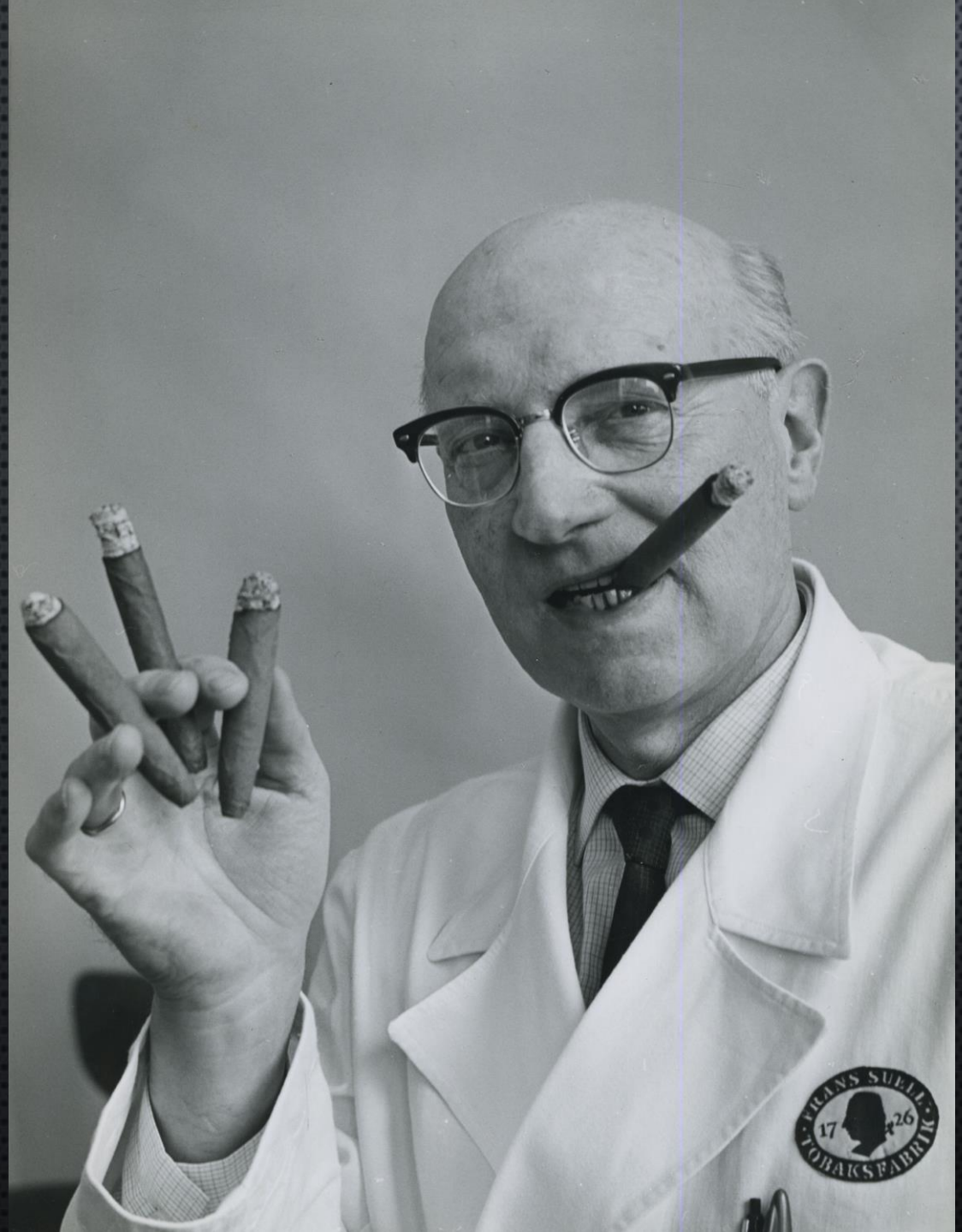
17
26
TOBAKSFABRIK

bellman
Flor Aromatica
van Baars
10 CIGARS
RIO
Brasil
Malanzas

parlent.
oi le prescrit

År 1771 hade Frans Suell inköpt den gamla gård i Malmö som en gång ägdes av borgmästaren Jörgen Kock. Hit förlade han sin affärsverksamhet samtidigt som han här fick en värdig bostad invid Stortorget mitt i staden. Tobaksfabriken som hans far ägt och som han nu ägde tillsammans en kompanjon Falkman flyttades från sin gamla plats till denna stora gård. Genom att införa för den tiden moderna arbetsmetoder blev fabriken en av de främsta i sitt slag i Sverige.

Falkman & Suell drev också en omfattande rederiverksamhet vilket var en fördel i den handel med mängder av varor man arbetade med. Bland annat fick man tobak till fabriken från Amerika via Roosen i Hamburg. Enligt en samtida berättelse blev det en gång fel på beställningen av tobak. Skrivaren råkade sätta en nolla för mycket på den redan stora beställningen. När väl den väldiga mängden tobak var levererad började **1776** det Nordamerikanska frihetskriget och alla hamnar stängdes mot Europa. **Tobakpriset sköt i höjden och Suell kunde inhämta en ofantlig vinst.**

1788 började Frans Suell att inköpa jord på den gamla Möllevången söder om staden. Här uppförde han Möllevångsgården

Nära konkurs

Efter Frans Suells död började tobaksfabriken gå allt sämre och stod en tid nära konkursens brant. Då trädde en annan av Malmös stora industrialister in på scenen - Suells dottersonen Frans Henrik Kockum. Han satte igång med att upprusta fabrikslokalerna och lyckades åter föra fram fabriken till en ledande fabrik i landet.

Frans Henrik Kockum, född 27 september 1802 i Malmö, död 12 februari 1875 i Malmö, var en svensk industriman.

Vid sin fars död 1825 stod Kockum utan tillgångar, men genom släktingars och vänners stöd kunde han överta den tobaksfabrik i Malmö, som varit i hans mors släkts (det ansedda Suellska huset) ägo. Verksamheten utvidgades därefter till att bli en av landets största. Sedan Kockum 1838 köpt Holmen i Södra Förstaden (nuvarande Davidshall), anlade han där 1840–41 gjuteri och mekanisk verkstad (se Kockums Mekaniska Verkstads AB).

Grunden till rikedom tobak

Tobaken gjorde Frans Henrik Kockum rik.
Pengarna som strömmade in investerade han i andra verksamheter. Den mest betydande var Kockums Mekaniska Verkstad, som utvecklades till ett av världens förnämsta skeppsvarv och var Malmös största industri vid mitten av 1900-talet. Vinster från tobaken blev med andra ord till bl a skepp tillverkade i Malmö

År 1914 skapades Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet, STM. Privata tobaksfabrikerna löstes in, bland dem den Kockumska fabriken, och en ny era i Malmös tobakshistoria började. Den gamla fabriken på Västergatan byggdes till med lager för råtobak och färdiga produkter. Av den tidigare tillverkningen flyttades tuggtobaken till annan ort. Kvar återstod cigarrer och cigariller.

F H Kockums Tobaksfabrik blev aktiebolag 1866, disponenter blev L P och F H Kockum, fabriken låg sedan 1874 på hörnet av Väster- och Mäster Johansgatorna.

Förenade Svenska Tobaksfabrikerna, 1914. Foto: Viktor Roikjer/ Malmö Museer.

Tobaksmonopolets cigarettpaket, **1942**.

Efter kriget tog Tobaksbolaget upp diskussionen om en ny modern anläggning i landet. Valet föll på Malmö. En 90 000 kvm stor tomt införskaffades i frihamnsområdet och byggnationen tog sin början.

<u>År 1962</u> kunde prins Bertil inviga den första etappen, cigarrfabriken. Fem år senare invigdes nästa etapp, en ny modern cigarettfabrik. Den nya fabriken fick namnet Frans Suell Tobaksfabrik. De stora varumärkena var Blend, Right och John Silver.

Austria Tabak är ett österrikiskt tobaksbolag, grundat 1784, år 2001 uppköpt av Gallaher Group som i sin tur köptes av Japan Tobacco Inc. år 2007.

Austria Tabak grundades 1784 av Joseph II som Österreichische Tabakregie. Företaget hade monopol på tobak i Österrike fram till 1 juni 1996. Monopolet avskaffades i samband med Österrikes inträde i EU.

Swedish Match blev ny ägare. År **1999** beslöt de att sälja cigarettillverkningen till den österrikiska tobaksjätten Austria Tabak. Nu var slutet nära. Austria Tabak var framför allt intresserad av de välkända varumärkena och vid halvårsskiftet **2002** beslöt man att **upphöra med tillverkningen på Frans Suell Tobaksfabrik.**

Swedish Match AB, Stockholm, är en industrikoncern med inriktning mot tobaksprodukter (snus, cigarrer och tuggtobak), tändstickor och tändare. Företaget säljer även rakhyvlar, batterier, lågenergilampor och tandpetare. Koncernen har 4 488 anställda (2015) i nio länder och produkterna säljs i mer än 100 länder.

Under **2015** hade Swedish Match **14,5 miljarder kronor** i nettomsättning och redovisade ett rörelseresultatet för sina produktområden på 3,7 miljarder kronor. Svenskt och amerikanskt snus (moist snuff) stod för 35 procent av nettoomsättningen och 54 procent av rörelseresultatet.

Vinsterna från tobaken gav även fler industrier

Utöver Kockums Mekaniska Verkstad, Skånska Sockeraktiebolaget, Manufakturaktiebolaget (MAB) m fl. Efter nästan tre hundra års verksamhet har portarna slagit igen för gott